

# ‘Het systeem is leidend’

Koeien van Sytse en Tiertsje Gerritsma kalven allemaal in voorjaar en krijgen praktisch alleen gras

Sytse Gerritsma is geen boerenzoon, maar wilde wel boer worden.

Die droom verwezenlijken hij en zijn vrouw Tiertsje Smink sinds vijf jaar met hulp van zijn oud-werkgever. Op een onconventionele manier: „Wij melken puur van wat het land ons levert.”



Een jong kalf springt vrolijk tussen de melkkoeien als Gerritsma de draad verzet voor een extra strookje vers gras. Het kalf is een nakomertje en heeft geluk dat hij mocht blijven lopen. Want alle koeien kalven in principe af in maart, april en mei. Vanaf half juni start Gerritsma dan weer met insemineren. Daar is hij vijf à zes weken erg druk mee maar stopt dan abrupt en beslist. Een Hereford-stier maakt nog wat nakomers drachtig. Voor koeien waar dat dan niet snel genoeg lukt, is het einde verhaal. Zij worden afgemest en dat vlees brengen de ondernemers zelf aan de man (zie kader).

Het systeem kopieerde Gerritsma uit Nieuw-Zeeland. „Mijn toenmalige parttime baas Sierd Deinum uit Sondel bood ons vijf jaar geleden de kans boer te worden. Gezamenlijk kochten we daarvoor deze boerderij in Elahuizen. Met Sierd en zijn vrouw Joke stapten we in een viermansmaatschap. Deinum was al over op biologisch boeren en werkte toe naar voorjaarsafkalven van de hele veestapel. Om zo goedkoop mogelijk te kunnen melken kozen wij daar ook heel bewust voor.”

Beide boerderijen delen één quotum van 800.000 kilo en melken dit gezamenlijk vol. Groot voordeel van het systeem noemt Gerritsma dat de koeien zo het gras het beste kunnen benutten. „Want van gras moeten het hier doen.”

## SOBER

Gras is goedkoop en dat is belangrijk voor het jonge biologische melkveehouderijpaar. Met Deinum is een plan gemaakt om tien jaar in maatschap te blijven. Daarna moet het bedrijf van Sytse en Tiertsje op eigen benen staan. „Weinig kosten maken, is daarom belangrijk. Om die reden kochten we geen druppel quotum bij. Dat is in 2015 alleen nog maar lucht en daar hebben we dus niets aan.”

Alle investeringen worden tegen het licht gehouden.

Zover die plaatsvonden was dat de laatste jaren vooral op de boerderij in Elahuizen. Er kwam geen nieuwe, maar wel een degelijke melkstal en de ligboxstal werd gefatsoeneerd. Dat kon niet anders, want in de stal was 10 jaar niet gemolken. De waterhuishouding van het land werd onder handen genomen en de kavelpaden opgeknapt.

„Wij boeren sober maar niet per definitie zuinig”, zegt Gerritsma. „Onze koeien zijn op een paar maanden na altijd buiten, dat is best een investering in kavelpaden waard.”

Lopen en grazen doen de koeien inderdaad veel. In het voorjaar, na afkalven, komen ze zo snel mogelijk dag en nacht buiten en melkveehouder houdt dat het liefst tot Sinterklaas aan. Overdag tenminste, s’ nachts naar buiten houdt rond deze tijd van het jaar bijna op. „Wij oogsten alleen maar en melken van wat het land ons levert”, lacht Gerritsma.

Het weiden gebeurt met rantsoen of stripbeweiding, voor en achter de koeien een draad, en volgens het Pure Graze-systeem. Al werkt Gerritsma met een eigen variant. „Wij geloven dat een beetje korter afweiden beter rendement geeft voor gras en koe dan alleen de puntjes af laten grazen zoals Pure Graze voorschrijft. Zo vult iedereen het op zijn eigen wijze in.”

## VERSCHEIDENHEID IN GRAS

De percelen tonen midden september een echte biologische look. Niet alleen Engels Raaigras, maar vooral ook witte en rode klaver met daarnaast onder andere kropbaar en cichorei. „Alleen Engels Raai is veel te enkel voor een koe in ons systeem.” Een sober systeem, want naast weidegras en 's winters kuilgras vreten de koeien niet meer dan 800 kilo aan krachtvoer gemiddeld per jaar.

Wennen was het wel. Voor de koeien, het land en voor de boer en boerin. „Je moet behoorlijk standvastig zijn”, zegt Gerritsma. „Sommige van je beste koeien worden opeens je minste koeien, omdat ze niet kunnen wennen aan het systeem van volop weiden zonder bijvoeren.”

Nu is de veestapel aangepast. Het vervangingspercentage ligt onder de 25 procent en aan de veearts betalen ze hooguit 15 euro per koe per jaar. Die komt alleen ook nog maar bij uitzonderlijk incidenten, om de 12 tot 14 kalveren die ze aanhouden te onthoornen en voor de verplichte controle die zuivelfabriek FrieslandCampina voorschrijft.

Maar ook het land moest 'wennen'. „We halen nu het dubbele van het land af dan vijf jaar geleden”, vertelt Tiertsje

## Vleesverkoop aan huis

Sytse Gerritsma en Tiertsje Smink melken in Elahuizen 57 koeien. Weidegang is mogelijk op ruim 30 hectare. Daarnaast beschikken ze samen met Sierd Deinum over een kleine 30 hectare natuurgroen op pachtbasis. Daar weidt een deel van het jongvee, de droge koeien en een groepje dieren dat ze zelf afmesten. Dat zijn nakomelingen van de Hereford-stier. Gemiddeld twee dieren per maand laten ze slachten om het vlees vervolgens aan huis, via de website graasvlees.nl en aan restaurants te verkopen. Het vlees van Herefords voor het luxe en de melkkoeien voor het 'gewone' maal. „We hebben meer vraag dan aanbod, maar met dit formaat kan het uit en is het leuk voor erbij”, vertelt Tiertsje Smink. Een compleet pakket met biefstuk, gehakt et cetera gaat voor 11 euro de kilo de deur uit. „Het is vlees met een duidelijk verhaal waar wij een eerlijke prijs voor vragen”, vult haar man aan.

Smink. „Maar de opbrengst ging het tweede jaar eerst verder naar beneden. Daar moet je wel doorheen en tegen kunnen.”

Om het land zo goed mogelijk te laten renderen experimenteert het jonge stel. „Dit voorjaar lieten we bij het maaien in een paar percelen stroken van twee meter breed staan. Het is ideaal voor de vogels en maakt daarnaast dat andere grassen uitbloeien en zichzelf verder zaaien. Zo creëren we een meer gevarieerde en gezondere grasmantel.”

Toen het gemaaide deel weer een weidesnede bevatte, kwamen de koeien er in. Om vervolgens geen bek op de lange uitgegroeide stroken te zetten, of niet soms? „Nee hoor, de koeien vraten alles wel degelijk op. Iedereen die dat niet gelooft mag volgend jaar komen kijken. Waarschijnlijk komt dat doordat de koeien zo voor zichzelf voldoende aanbod van structuur creëren.”

De veestapel mag dan vrij goed aangepast zijn aan het systeem, het best passende ras of kruising vinden, valt nog niet mee. Deze zomer insemineerde Gerritsma alle koeien met Fries-Hollandse stieren (FH). „De moderne Holstein is gemiddeld gezien niet geschikt. We hebben Montbeliarde, Jersey en Brown Swiss geprobeerd. Problem is dat de variatie te groot is. De stieren zijn ook minder betrouwbaar getest. En daar komt bij dat de meeste nakomelingen, van welke stier of ras dan ook, meest niet resultaten boeken in een systeem zoals wij die hanteren. Ons systeem is traditioneel. FH-koeien zijn vroeger ook voor gefokt, daarom geloven wij in dit ras.”

Wat in de laatste plaats zeker ook moest wennen was het veehouden op biologische basis. „Het was 4,5 jaar geleden best spannend te vertellen dat je biologisch ging boeren. En het boeren zelf vond ik ook spannend. Hoe zou het bijvoorbeeld gaan als een koe mastitis had en je niet zomaar antibiotica kunt grijpen?”, zegt Gerritsma.

„Natuurlijk dachten omwonenden eerst ook wel 'waar zijn die lui mee bezig'. Het land ging eerder achter- dan vooruit en wij moesten alles hier, op een andere grondsoort, onder de knie krijgen”, vult zijn vrouw hem aan. „Maar biologisch is niet zozeer meer iets waar vreemd tegen aan gekeken wordt en zelf zijn we ook veel overtuigender richting onze manier van werken.”

## GROEI IS GEEN DOEL

De manier van werken van de Gerritsma's houdt in dat het systeem leidend is. „Wij zijn niet zo van meegaan met de mode van meer melken. Wij geloven in kringlopen. Dat houdt voor ons ook in: economisch gezond en duurzaam naar de toekomst.” Dus weet het jonge ondernemersrechtspaar het zeker: wanneer er geen bruikbare grond om te weiden bij komt, groeien ze ook niet in aantal koeien. Zelfs niet na 2015, wanneer het quotum vrij is.

„Het makkelijkst is om de koeien binnen te houden, al het land vijf keer door de loonwerker te laten maaien en de mengvoerbak elke maand een lading krachtvoer te laten brengen. Dan heb je een vlakke werkcurve, maar is het werk ook vlak”, vervolgt Gerritsma.

„Wij zijn altijd met het systeem bezig. Nu de herfst z'n intrede doet, is goed gras aanbieden best lastig maar ook een uitdaging. Ons systeem is eigenlijk wel 'the survival of the fittest', want als een koe zichzelf uitkleedt, krijgen wij haar met deze kleine hoeveelheden krachtvoer niet snel weer in conditie. Daarom proberen we de koe aan het systeem aan te passen en niet andersom. Zo werk je echt met de natuur mee en daar genieten wij van.”

SJOERD HOFSTEE

Sytse Gerritsma en Tiertsje Smink bij hun koeien die allemaal in het voorjaar kalven. „Economisch gezond en duurzaam naar de toekomst, daar zetten wij op in.”

Foto: Frans Mulder

